

اسلامی بنکاری داتعارف

بنک اسلامی

دے سنگ

ہندکو زبان نجع

I am **Saving**
Humanity From **Riba**

BankIslami

اسلامی بنکاری داتعارف

بینکِ اسلامی

دے سنگ

ہندکو زبان نج

پیشکش

شریعہ ڈیپارٹمنٹ، بنک اسلامی پاکستان لمبیند

اے کتابچہ بنک اسلامی دے شریعہ ڈیپارٹمنٹ وی طرفوں پیش کیتا جلدے۔ اس کتابچہ آں بڑاۓ دا مقصد عوام نئے اسلامی بنکاری دی تجھ بجھ پیدا کرنا اے۔ اس کتابچے تے نظر ثانی کئی گئی اے فروی کدے قارئین کوئی افظال دی غلطی، حوالے نئے کوئی غلطی، پاؤن تے او آسام دتے گئے ای میل ایڈریس تے ضرور دئن تاکہ اگلے ایڈیشن نئے اسماں ٹھیک کر ہکاں۔

تساں دی مہربانی

Deen.connect@bankislami.com.pk

ء 2021

پہلا ایڈیشن

الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى أَشْرَفِ الْأَنْبٰيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ،
وَعَلٰى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ أَجْمَعِينَ، وَبَعْدُ

پیش لفظ

ساڑا دین اسلام اک جامع تے کمل دین اے جس دامطلب ایہہ وے کہ اسلام زندگی دے ہر شعبہ دے متعلق بدایت تے رہنمائی کیتی اے۔ ایہہ بدایات تے عبادات دے نال نال زندگی دے ہور شعبہ نال وی تعلق رکھدئ جس پنج عقائد معاملات، معاشرت تے اخلاقیات شامل ہیں۔ اسلام دے انہاں ساریاں حکماں تے عمل کرنا دین دا خاص تقاضاۓ تے اس تے عمل پیرا ہو کے ہی اسی ہک سچے تے کپے مسلمان بڑھ کئے آں۔ زندگی دیاں شعبیاں بچوں اہم شےیے معیشت تے مالیات دے بارے پنج دین دی تعلیمات اسال دی ہبھول رہنمائی کرو دی اے۔ موجودہ زمانے پنج بکاری دے اسلامی تبادل یعنی اسلامی بکاری پنج اسلام دی بدایات آں پورا کرنے آسٹے بکاری دی خدمات فراہم کیتی جلدی اے۔ عوامی سطح تے اسلامی بکاری دے بارے پنج بچھپیدا کرنے آسٹے ایہہ کتابچہ پیش کیتا گیا

بینک اسلامی اسلامی بکاری دی خدمات دیزئے والا ہک نمیاں اوڑھاے۔ اس دی کوشش ایہہ اے کہ اسلامی بکاری دی عوامی سطح تے آکا ہی پیدا کیتی جلے۔ اسی سلسلے دی ہک کاوش پیش نظر کتابچہ ”اسلامی بکاری و اتحارف بینک اسلامی دے سنگ“ اے۔ اس کتابچے پنج بینک دی عمومی خدمات دا تعارف، اسلامی بکاری دی ضرورت تے اہمیت، اسلامی بکاری تے روایتی بکاری پنج فرق، اسلامی بکاری دی خدمات تے جموجھی طور تے پھنزے آئے ساریاں سوالاں دے جواب دے بارے پنج آسان تے سکھلی زبان پنج دیسا گیا۔

مانہہ امید ایہہ کے ایہہ کتابچہ اسلامی بکاری دی ابتدائی آگاہی آسٹے مفید ثابت ہو سی۔ تساں ساریاں پر اواں اگے گزارش اے کہ آپنی آپنی حقیقی تجویزیتے رائے ضرور دسمے ریسیو۔ تساں دی تجویزیتے مشورے آسام دی اس کوشش آں ہور بہتر بڑا خرے پنج ہم کروار ادا کرسن تے اسی اسدے اگلے ایڈیشن پنج مزید بہتری آنزنے دی کوشش کر ساں۔

اللّٰہ تعالیٰ اسام دی اس کاوش آں اپنی جتاب پنج قبول فرماؤ۔ اللّٰہ اس دا لفج دیوے تے اس آں سودوے ختم ہونزے دی وجہ بڑا وے۔

مفہی ارشاد احمد اعیاز

سربراہ مجلس امور شریعہ

بینک اسلامی پاکستان

فہرست

6.....	سود دی ممانعت تے اسلامی بیکاری دی ضرورت :.....
6.....	اسلام کمک مکمل ضابط حیات :.....
6.....	مالی معاملات دی اہمیت :.....
7.....	بنک :.....
7.....	بنک دی ضرورت تے اہمیت :.....
7	1. مال دی حفاظت :.....
7	2. سرمایہ کاری :.....
7	3. صارفین دی مالی ضرورت آں پورا کرنے دی سہولت :.....
8	4. کاروبار چلانے آسٹے، مالی ضروریات دی فراہمی :.....
8	اسلامی بیکاری دی ضرورت :.....
9	سود (Interest)؛ روایتی بکاری نجح حرام ہونے دی وجہ :.....
9	سود (Interest) دی حرمت قرآن پاک دی آیات دی لوئی نجح :.....
10.....	سود (Interest) دی حرمت حدیث دی لوئی نجح :.....
10.....	اسلامی بنک :.....
10.....	اسلامی بنک دی خصوصیات :.....
11.....	اسلامی تے روایتی بکاری نجح فرق :.....
11.....	اسلامی بکاری داغاکہ (Islamic Banking Model) :.....
12.....	: صارفین دے سرماۓ دا حصول (Deposit Side) :.....
12.....	: صارفین آسٹے نانسگ (Asset Side) :.....
12.....	اسلامی بکاری نجح ڈیپاٹ داطریتہ :.....
12	قرض :.....
13	مضاربہ :.....

13	مضاربہ دے اصول :
13	بنک دے ڈیپاٹمنٹ نال مضاربہ :
14	اسلامی بکاں فجع مضاربہ داطریقہ :
14	اسلامی بکاں فن تمویل (Financing) دے طریقے :
14	شرکات داری :
15	شرکت الملک دے اصول :
15	شرکت العقد دے اصول :
15	شرکت متناقصہ (Diminishing Musharakah) :
16	شرکت متناقصہ والا استعمال :
16	رنگ مشارکہ :
16	رنگ مشارکہ والا استعمال :
16	کرایہ داری :
16	اجارہ :
17	اجارہ دے اصول :
17	اجارہ والا استعمال :
17	خرید و فروخت :
17	1. مرانجھ :
17	مساومہ :
17	مراہجھ تے مساومہ دے اصول :
18	مراہجھ والا استعمال :
18	2. تجارتہ :
18	تجارتہ دے اصول :
18	تجارتہ والا استعمال :

18	: سلم : 3
18	: سلم دے اصول :
19	: سلم دا استعمال :
19	: 4. إستصناع :
19	: إستصناع دے اصول :
19	: إستصناع دا استعمال :
20.....	اسلامی بکاری دے حوالے نال کیتے جانے والے عمومی سوالات
20	: اسلام نئی بکاری دا تصور ہے وے؟
20	: اسلامی بنک اسٹیٹ بینک نال سودی معاملات کردا ہے؟
20	: اسلامی بکاری تے رواقی بکاری اظاہر بک جیسی گدی اے کرے ایہہ کئے آں دوئی طرفوں پکڑنے آلی گل تے نی؟
21	: اسلامی بنک نئی ووی وقت تے ادائیگی نہ کرنے دی صورت نئی کسٹمر کو لوں خیرات دی مد نئی زیادہ پیے کہندے؟ کرے ایہہ سودتے نی؟
21	: اسلامی بنک نئی آپریشن فائنانسنگ نئی سودی نئی مارک، کابیور(KIBOR) دا استعمال کرنا ٹھیک اے؟
22	: اسلامی بنک نئی نئی شریعی اصولاں دے مطابق چلدا ہے۔ اس گاں دی یقین دہانی کس طراں ہو سی؟
23	: بحث دا نتیجہ :
23	: ساؤئی ذمہ داری :

سود (Interest) دی ممانعت تے اسلامی بکاری دی ضرورت:

بک نبیادی طور تے کپ ایجاد ادارے جیہو مختلف اکاؤنٹس دی شکل پیڈپاٹ وصول کر دے تے فانسٹگ دی صورت نکالی ضرورتاں پورياں کر دے۔ روايتی بکاری دے کماں دی نبیاد قرض دے لیزندیز نہ تے وے تے اس قرض اتے اضافی رقم کہن کے اے ضرورت پوری کیتی جلدی ایہہ جس آں سود (Interest) آخدن تے جس آں شریعت سند سختی نال منع کیتے۔

اسلام اک مکمل ضابطہ حیات:

اسلام دی بدایات صرف عبادتاں تائزوی محدود نین بلکہ انہاں دا تعلق زندگی دے ہو رشیعیاں نال وی ہے جس پیغام عقائد، معاملات، معاشرت تے اخلاقیات شامل ہن۔ اسلام دے انہاں ساریاں حکماں تے عمل کر کے ہی اسی کپکے تے چے مسلمان بنزد کئے آں۔ اس کتابچے نکالی اسلام دی انہاں

ہدایاں تے گل کرساں جس دا تعلق بکاری تے مالی معاملیاں نال اے۔ اسلام سنت مالی معاملات دے ٹھیک ہونڑے تے بہوں زور دتا اے اس آسٹے کپ مسلمان ہونڑے دے ناطے اسلام بکاری تے مالی معاملیاں دے بارے نکالیاں آگاہی ہونڑا بہوں ضروری اے۔

اسلامی بکاری دی ابتداء سود تو بچپدیاں ہوئیاں ہوئیاں بکاری دی خدمات فراہم کرنے آسٹے کیتی گئی اے۔ اسلامی بکاری پیڈپاٹ دی وصولی اور مالیات دی فراہمی شرعی اصولاں دے مطابق کیتی جلدی اے اس آسٹے اسلامی بکاری روايتی بکاری دا کپ جائز تقابل اے۔

مالی معاملیاں دی احتیمت:

کپ مسلمان ہونڑے دی حیثیت نال ساؤڈی ذمہ داری اے کہ آسی آپزدی عبادتاں نال نال آپزدے مالی معاملے وی اسلام دے اصولاں دے مطابق پورے کرائ۔ مالی معاملیاں پیغام غفلت کرنے دا عبادتاں دے قبول ہونڑے پیغام مندا اثر پنیدے۔ اسی طرال پک حدیث دے مطابق جیہو راصد قدح رام مال نال دتابلے اوہ قبول فی ہوندا (سنن النسائی، حدیث نمبر 2526)۔ کپ ہو رحیث دے مطابق اس بنندے دی دعا قبول فی ہوندی جسد اکھانہ پیغمبر احرام مال تے ہو دے (صحیح مسلم حدیث نمبر 2346)۔ نہاں حدیثاں تو ایہہ ثابت ہوندے کہ عبادتاں دا قبول ہونڑے پیغام حلال کمائی داوی اثر پنیدے۔

کپ مسلمان آسٹے اصل کامیابی آخرت دی کامیابی اے۔ آخرت پیغام جواب دیزدے داخوف ای کپ مسلمان آں دوئے مسلمان تے اچا مقام دیندے بک حدیث پیغام آندے کہ انسان دے پیرا دوں تائزوی ایٹھ بکدے جدوں تک اوہ پیغام سوالاں دے جواب نہ پچھے کئن۔ انہاں پنجاں بچپن دو سوال کمائنے تے کھانڑے دے بارے پیغام کیتے جلسن۔ مال کھوں کمیانے تے کتھے لایا نے؟ (سنن دارمی، حدیث نمبر 556) اس آسٹے کپ مسلمان دے مال کمائنے تے خرچ کرنے پیغام ای اس آں آخرت پیغام کروں بچا بکدی اے۔

اس مقصد آسٹے کدے آسی آپے کولوں سوال کرائ کہ شریعت مالی معاملیاں دے بارے پیغام اس کو لوکس چیز دا تقاضہ کر دی اے؟ اس اس دے بارے پیغام نی پتاتے ایہہ کتابچے اساد دسی کے مالی معاملات دے حوالے نال اسلام دی تغییمات کے ہن؟ تے ہو اسلامی بک کھوئے شرعی اصولاں دے مطابق مالی ضروریات داخل پیش کر دی اے؟ اسلامی بک کمرڈی کمرڈی مصنوعات (پروڈکٹ) فراہم کر دے تے اس دا کے طریقہ ہوندے؟

مالي معاملات توں متعلق اسلامي تعلیمات تے اسلامي بکاری تے گل کرنے کو لو پہلے آئي روايتی بنکتے اس دے کماں دا جائزہ کئنے آں۔

بنک:

ساڑا او اسطر بنک نال بہوں سارے کماں دے سلسے نجی پیندار ہيندے جنہوں یو ٹيلیٽي بلاں دی او ایگی، کسی اکاؤنٹ نجی چیک جمع کراندا یا چیک کیش کراندا وغیرہ پہنچاواری طور تے بنک پک ایچا دارہ اے جیہا مختلف اکاؤنٹس دی مد نجی ڈپاٹ کمندے تے فانسگ دی صورت نجی مالي ضرورتال پوریاں کردا اے۔

بنک دی ضرورت تے اہمیت :

اسی بنک دی ضرورت تے اہمیت اس گلاں توں سمجھ لکھنے آں کہ کارو بار اس دیہاڑے زیادہ ہوندے، جدوں بنک کھلتے ہوں، جس دیہاڑے بنک بند ہوناں اس دیہاڑے اسماں دی بارکیتاں دا کار بار کھٹ ہوندے۔ اس توں ایہہ گل ثابت ہوندی ایہہ کہ بینک معاشی سرگرمیاں آسٹے پک اہم ادارہ اے جس دی مزید ضروریات تے اہمیت درج کیتے جائے آں لفظیاں تو ثابت ہوندی اے۔

1. مال دی حفاظت :

اسی لوک کہراں نجی پیئے رخداں خطرناک سمجھنے آں کہ اے پیسایا چوری ہو جلی پر میئے کدے بنک نجی چیزے دے ہوں، اسی انہاں وا گھوڑا سمجھنے آں۔ بنک کرنٹ اکاؤنٹ دی سہولت دیندے، جس دی وجہ نال پیسایاں دی حفاظت و مقصود حل ہو جلدے، تے دوئی طرفوں اکاؤنٹ ہولڈرز جدوں چاہوے اپنے پیئے کڈ پاکدے۔

2. سرمایہ کاری :

اسماں بچوں بہوں سارے لوک آپنی آمدی آں سوچ سمجھ کے خرچ کر دن تاک کہ آپنی آمدی بچوں کجھ میئے بچا ہکن تے آندرے آں لے ویلے نجی اس توں آپنی ضرورت پوری کر کہن۔ اے پیئے کدے کہا رخن تے اس توں تاٹے کوئی فیدا ہو بکدے تے، نہ ہی افراط زردی وجہ نال پیسایاں دی قدر دے کھٹڑے کو لوں بچیا جل بکدے تے ناں ہی اس توں چوری ہونزے دے خوف کو لوں بچیا جل بکدے تے۔ اس مقصود آسٹے بنک سیو گل اکاؤنٹ تے ٹرم ڈپاٹ دی صورت نجی زیادہ فیدا ہو دے کے اسماں سرمایہ کاری دی سہولت دیندے تے جیہری اسماں آسٹے زیادہ منکوثر ہوندی اے۔

3. صارفین دی مالي ضرورت پوری کرنے دی سہولت :

اسماں بچوں کج لوکاں و آپنیاں کہار، گذی یا کہرے دیاں چیزاں آسٹے پیئے دی ضرورت ہوندی اے۔ بنک کہارتے زندگی گزارنے آسٹے سامان یا گذی آسٹے پیئے دے کے اسماں سہولت دیندے۔

کاروبار چلانٹرے آسٹے، کدے تھوڑے مددے آسٹے جستر اون صنوعات دی تیاری آسٹے خام مال کمزورے آسٹے آپنے
ملازم وائی تھوڑے دینڑے آسٹے، یو ٹیکنیکی بلان دی ادا گئی آسٹے پیسیاں دی ضرورت ہوندی اے تے کدے لمے ندے
آسٹے مالی ضرورتیاں آسٹے پیسیاں دی ضرورت ہوندی اے مثال دے طورتے، فیکٹری لائزی اے یامشیری کمزوری اے،
بنک انہاں ساریاں کاروباری کمال جو گے مالی طورتے کدے تھوڑے مددے آسٹے (Short Term) تے کدے
لمے مددے (Long Term) آسٹے پیش دیندالے۔

اے ذکر کیتی گئیاں خدمتاں دے نال نال بنک ہوروی بہوں ساریاں خدمتاں پیش کر دے۔

بنک جیزاں خدمات پیش کر دے ایہ اوه خدمات
ہن جنمیاں آسٹے کوئی نہ کوئی ادارہ یا لوک
معاشرے نج ضرور کم کر دے ہوس، کیوں کہ
اے چیزاں معاشرے دیاں ضرورتیاں بزرگیاں
نے، انہاں ساریاں خدمات آں شرعی دائرے نج
آنڑے آسٹے اسلامی بکاری پیش کیتی گئی اے۔

اے بنک دیاں اوه خدمات ہن جسڑیاں اج کل دے
معاشرے آسٹے ضروری ہن۔ کدے انہاں ساریاں
خدمات آس پیش کرنے آلے ادارے آس بنک داتاں نہ
وی دتاجے تاں وی اے اوه خدمات ہن جنمیاں آسٹے کوئی
نہ کوئی ادارہ یا لوک معاشرے نج ضرور کم کر دے ہوس
کیوں کہ اے چیزاں ساڑے معاشرے دیاں ضرورتیاں
بزرگیاں نے جنمیاں وال پورا کرنے آسٹے کوئی نہ کوئی
جیزراہ ضروری اے۔

اسلامی بکاری دی ضرورت:

اگلا سوال اے وے کے اسلامی بکاری دی ضرورت کیوں اے؟ جد کہ نظام پیا چلد آندے تے اس آں چلتے دیو، نواں
سمم کیوں تجویر کیتا جلدے؟ تے اس گلاں دے بارے نج اس اس اس پبلیک اتے واضح کر کمے کہ بکاری اج دے دور
دی ہک ضرورت اے، پر عام طورتے بکاری دے کمال دی بینیاد قرض دے لیزدیہ زمانتے وے تے اس رقم اتے زیادہ پیے
کہن کے اے ضرورت پوری کیتی جلدی اے جس آں سود (Interest) آخدن۔ دوئی طرفوں جدوں اسی اسلامی
تعیینات دامتالعہ کرنے آں تے اس پتہ لگدے کہ شریعت نج قرض اتے اضافی رقم دے لیزدیہ آں قرآن مجید نج منع
کیتیا گیا اے جد کہ عام طورتے روایتی بکال نج پاڑت اسی شرطان نج اضافہ دے کہ کیتیا جلدے تے اگے آسٹے مالی
ضرورتیاں دی فراہمی (Financing) وی قرض تے زیادہ پیسیاں دی شرط رخ کے کیتی جلدی اے ہونڑ کپ پاٹے
بکاری دی سہولت معاشرے دی ضرورت اے تے دوئے پاٹے انہاں ضرورتیاں پورا کرنے آسٹے سود
(Interest) دی بینیاد اتے راہ دستیاں شرعی طورتے ٹھیک فی؛ اسی آسٹے اسلامی بکاری دی ضرورت اے تاکہ شرعی
اصول دے مطابق بکاری دی خدمات فراہم کیتیاں جل ہکن۔

مالی معاملیاں واسود (Interest) توں پاک ہونٹا چاہی دے تے جس آں عربی زبان نئے ”ربا“ آخمن تے لغت نئے اس دے معنی ہن اضافہ یا بادھاتے جدوں آسی شریعت نئے سود و امطلب جائز نے دی کوشش کرنے آس تے ہک روایت ملدی اے جیزی حضرت علی (رضی اللہ عنہ) توں مردی اے جس دے اے الفاظ ہن ”کُلْ قَرْضٍ جَرَّ مُنْفَعَةً، فَهُوَ رِبًا“ (المطالب عالیہ، حدیث نمبر 1440) جس دا ترجمہ اے وے کہ ہر اوہ قرض جس اتے فیدا ہوے (اس تے فیدا کدا جلے) تے اوہ سود (Interest) اے۔

انہاں افظاں تو پتہ لگدے کسی وی قسم دے قرض اتے کسی طراں داوی اضافے سود (Interest) ہو سی پہلوانے اوہ قرض کاروبار آسٹے کدا جلے یا ذاتی ضرورتیاں پوریاں کرنے آسٹے کدیا جلے تے اوہ نفع پیساں دی صورت نئیک ہووے یا کسی ہور فیدے دی شکل نئیک ہووے۔ مزید اے کہ آسی اسال کچھ وی نال چادیوں جنہوں اسال بعض اوقات نفع یا مارک اپ آخیا جلدیاہر اے یاد رکھنے چاہی دے کہ کدے معاملے دی بنیاد قرض اتے وے اس دے طے شدہ اضافے سود (Interest) ہی ہو سی۔

کپ غلط فتحی دا الالہ

بہوں سارے لوک اے سوچدن کر روایتی بنک کوں پیسے قرض نبی بلکہ امانت ہوندن لہذا قرض نہ ہونٹے دی وجہ نال معاملہ سودی فی ریندرا۔ تے اس جوانے نال اے گل ذہن پر خنزی چاہی دی اے شرمی نقطہ نظر نال ابھہ قرض ہی ہے۔ کیوں کہ اے رقم بیک اپنے زمہ داری سمجھدے، تے استعمال وی کر دے، اے خاص گل قرض دی ہوندی اے۔ امانت آں تے استعمال کر نواجیز نی تے امانت جنہوں رخائی جلے انجوں ہی واپس کر نزیں ضروری ہوندی اے۔ مزید اے کہ امانت گمزے دی صورت نئے موز کے دی نزا ضروری نی کدے اس اتے کوئی کوتاہی نہ کئی جلے۔

سود دی حرمت قرآن پاک دی آجیاں دی لوگی نئے:

قرآن مجید نئے اللہ سبحانی و تعالیٰ سنجرا چار جائیاں تے سود دا ذکر کیتے:

1. سورۃ البقرۃ آیت نمبر 275 توں 281
2. سورۃ آل عمران آیت نمبر 130
3. سورۃ النساء آیت نمبر 161
4. سورۃ الروم آیت نمبر 39

انہاں آیتاں دی تعلیمات دا خلاصہ اے وے:

- سود (Interest) مال بدھنا ظرآنے پر اللہ دے نزدیک نبی بدھدا۔
- سود (Interest) تے تجارت دیکھنے نئے ہک بچے ظرآنے پر اللہ دے نزدیک سود حرام تے تجارت حلال اے۔
- اللہ سود (Interest) نئے کہلانا کر دے تے صدقات تے باحدا کر دے۔

- جیساً (Interest) کو لوں فی بچرا اللہ تے اسدے رسول ﷺ دی طرف اپنہاں آسٹے اعلان جنگ اے۔

سود (Interest) کی حرمت حدیث دی لوکی حق:

احادیث فیض سود (Interest) آس سخت لفظاں فیض منع کرنے نال نال اس آس برائی وی آخیا گیا اے جنساں فیض کج اے ہن۔

- کہ حدیث فیض رسول اللہ ﷺ میں سود (Interest) کھانے / کمنے / سود (Interest) کھانے / دینزے آلے تے سود (Interest) تے گواہ بڑے آلے سودی معاملیاں والیں لختے والے تے لغت پہنچی اے تے آخیانے کے اے سارے اس گناہ فیض برادرے شریک ہن (مسلم حدیث نمبر 1598)۔
- کہ ہور حدیث فیض سود دی برائی انجو پیش کیتی گئی اے کہ سود (Interest) دے ستر درجے ہن جنساں فیض سب توکھ اے وے کہ سود کھانے والا انجو اے جنبو کوئی آپڑی ماڈ نال زنا کرے (سنن ابن ماجہ حدیث نمبر 2274)۔

سود اس آسٹے وی منع کیتا گیا کے اے لوکاں والی حقیقی معاشی سرگرمیاں توں دور رکھنے۔ آسٹے تے جے کسی آس پتہ ہووے کہ پیسہ ادھارتے لاء کے فیدہ کمدا جبل ہکدے تے اوہ کیوں معاشی سرگرمیاں دی حقیقت برداشت کرے۔ اس توں معاشی مفادات متاثر ہوند جنساں و احتفظ حقیقی کارو بارو دے بغیر فی ہو ہکد۔ (امام غزالی رحمۃ اللہ علیہ)

جنبوں کے اے گل واضح وے کہ روایتی بنکاری فیض سود (Interest) موجوداے جس دی وجہ نال اسلامی بنکاری ضروری اے اس توں اگے اسی اسلامی بنکاری تے اس دے طریقیاں داجائزہ کنساں۔

اسلامی بنک:

اسلامی بنک توں مراد کہ ایجاد ادارہ اے جیساً بنکاری دی خدمت یعنی ڈپاٹ دی وصولی اور پیسیاں دی فراہمی (فناںگ) وغیرہ شرعی اصولاں دے مطابق انعام دیدے۔

اسلامی بنک دی خصوصیات:

- اسلامی بنک دیاں درج ذیل خصوصیات ہن:
- سارے معاملے شرعی اصولاں دے مطابق کر دے۔
- شرعی اصولاں دے مطابق ڈپاٹ دی وصولی تے پیسے فراہم (Financing) کر دے۔
- صرف جائز کارو بار آسٹے پیسیاں دی سہولت دیدے۔

اسلامی تے روایتی بیکاری بچ بنیادی فرق :

اسلامی بیکاری تے روایتی بیکاری بچ درج ذیل بنیادی فرق ہن۔

روایتی بینک	اسلامی بینک	
روایتی بیکاری شرعی اصولاں دے خلاف اے۔	اسلامی بیکاری دی بنیاد شرعی اصولاں دے تے وے۔	بنیاد
روایتی بینک سیو نگ ڈپاٹ مضمانت دی بنیاد تے کمندے۔	اسلامی بینک سیو نگ ڈپاٹ مضمانت دی بنیاد تے کمندے۔	ڈپاٹ دے طریقہ
روایتی بینک ایئج کار و بار آئے نال وی معاملات کروں جس دانیادی کم ہی حرام ہووے۔	اسلامی بینک ایئج کے کشم نال معاملات فی کردے جنماس وال کار و بار تے آمدی دا ذریعہ صرف حرام تے مشتمل ہووے۔	کشم
روایتی بینک فناں دے طریقے سودی قرض دے ناجائز معاملیاں تے مشتمل ہو دے نے۔	اسلامی بینک دے فناں دے طریقے، شراکت، خرید و فروخت تے کارے داری دے جائز معاملات تے مشتمل اے۔	فناں گ کرنے دا طریقہ
روایتی بیکاری شرعی گرافي دا کوئی نظام نی پایا جلدا۔	اسلامی بینک دے سارے مالی معاملیاں دی شرعی گرافي دا ہبک مضبوط نظام موجوداے۔	شرعی گرافي دا نظام

: (Islamic Banking Model)

بیکاری دے کم بنیادی طور تے دو حصیاں تے مشتمل ہن۔

1: ڈپاٹ سائیڈ (Deposit Side)

2: فناں گ سائیڈ (Asset Side)

روایتی بیکاری

صارفین آسٹے فناں گ
(Asset Side)

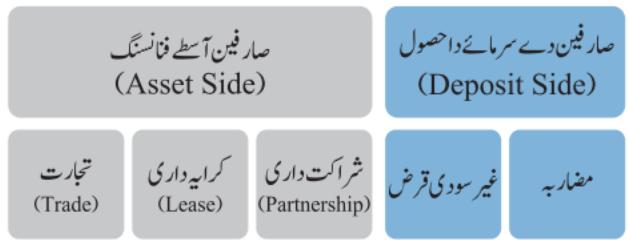
صارفین دے سرماۓ دا حصول
(Deposit Side)

قرض

قرض

انہاں دواں حصیاں وال اسلامی بینک کنجو شرعی اصولاں دے مطابق انجام دیدے؟ اگے حصے بچھنے آں۔

اسلامی بنکاری

اے گل ذہن پچ رہوے کہ اسلام نئے قرض صرف غیر سودی ہوندے۔ لہذا قرض کسی نفع بخش کاروبار دی بنیاد نی بزرگداں اس تو نفع کمانڈے آسٹے ضروری اے کہ حقیقی کاروباری عقود مثلاً شرکت، تجارت، کرایہ داری تے سروس آں استعمال کیتا جلتے اے ہی چیز اسلامی بنکاری آں سودی بنکاری کولوں ممتاز کر دی اے۔

1: صارفین دے سرمائے دا حصول (Deposit Side)

اسلامی بنک کرنٹ اکاؤنٹ نئے ڈپاٹ غیر سودی قرض دی بنیاد تے وصول کردن جد کہ سیو گنگ ٹرم ڈپاٹ دی خدمات مضاربہ دی بنیاد اتے انجام دیندے جس نئے بنک اے ڈپاٹ چیز کاروبار نئے لاءکے فیدہ حاصل کر دے۔

2: صارفین آسٹے فانسگ (Asset Side)

اسلامی بنک کلائنٹ دے مختلف فانسگ (پیسہ فراہم کرنے دی) سہولت شرعی اصولاں دے مطابق فراہم کر دے جس نئے مشارکہ، مر架حہ، اجارہ، سلم، استفصال وغیرہ شامل ہن، انہاں طریقیاں دی تفصیل اگے آسی۔

اسلامی بنکاری نئے ڈپاٹ دے طریقے:

قرض:

کسی آں آپنزیاں مال دیندا ہاں کے اوہ اس آں استعمال کر سکتے بعد نئے اتنا ہی مال واپس کر کہنے۔

شریعت نئے قرض دی لیسند بزرگ چیز اے پر اس اتے طے کیتا گیا منافع کمزرا منع اے تے اسی آں ربا یا سود (Interest) آخیا گیا اے جیسا اجیز نی۔

اسلامی بنک نئے کرنٹ اکاؤنٹ عام طور تے قرض دی بنیاد تے کھولے جلدی کیوں کے کرنٹ اکاؤنٹ دا مقصد سرمایہ کاری نی ہوندے بلکہ رقم آں محفوظ تے منظم کرنا ہوندے۔ اس اکاؤنٹ نئے کیوں کے کشم تقصیان دا کوئی خطرہ فی مول کمندا اس آسٹے اس تے کوئی فیدہ دی دتا جلد بلکہ صرف جمع کئی گئی رقم دی واجہی یعنی بزرگی جلدی اے۔

مضاربہ توں مراد ایجی شرکت داری اے جس نئی ہب شریک پیسیا لاندے تو دو اشیریک کم کر دے تے نفع پہلے توں طے شدہ شرح دے مطابق تقسیم ہوندے۔ پیسے لانزے آلا شریک رب المال (Investing Partner) کہلانے جد کے کم کرنے آلا شریک مضارب (Working Partner) کہلانے۔ سیو گنگ اکاؤنٹ تے ٹرم ڈپاٹ نئی اسلامی بینک مضارب تے ڈپاٹرڈی حیثیت رب المال (Investing Partner) دی ہوندی اے۔

مضاربہ دی بنیاد تے کہنے آلا سرمایہ بینک شرعی اصولاں دے مطابق آگے دائرہ رخنڑے آلے کمال نئی لاندے۔ بینک ایہ سرمایہ آگے مختلف فناںگ طریقیاں (Financing Modes)، جنجو کرایہ داری (Rent)، شرکت داری (Partnership) تے خرید و فروخت (Trading) دے ذریعے لا کے نفع کماندے۔ بینک آپنے سالانہ حسابات (Annual Statements) نئی سرمایہ دے لائے جلنڑے آلے موقعاں دے بارے نئی ڈپاٹرڈی آں دسداں۔

مضاربہ دے اصول :

- مضاربہ دے معاملے نئی درج ذیل اصولاں دا خیال رخنڑا ضروری اے۔
 - نفع دی تقسیم دی شرح مضاربہ شروع ہونزے ویلے طے کرنا ضروری اے۔
 - مضارب (Working Partner) تے رب المال (Investing Partner) پچوں کسی آسٹے وی نفع دی رقم پہلیاں طے نئی کیتی جل یکدی۔
 - نفع دی رقم سرمایہ کاری دی شرح اوتے نئی طے ہو یکدی جنجو ہب لکھ روپے دادس فیصل نفع مقرر کرنا چیزنا ہو سی۔
 - مالی نقصان کمل طور تے رب المال (Investing Partner) آں برداش کرنا چیزی جد کے مضارب (Working Partner) دی محنت ضائع ہو سی ہاں کدے تے مضارب (Working Partner) دی غفلت دی وجہ نال نقصان ہو یا اے کے اوہ مضارب (Working Partner) تے چیزی۔

بینک دے ڈپاٹرڈی مضاربہ :

عام طور تے مضارب (Working Partner) کپ پارٹی تے دوئی پارٹی رب المال (Investing Partner) ہوندے اے جد کہ بینک دے مضاربہ نئی بینک مضارب تے دوئی طرفوں ڈپاٹرڈی سارے مل کے رب المال (Investing Partner) ہوندن۔ اس صورت حال نئی ساریاں ڈپاٹرڈی سرمایہ کاری دا حساب رخنڑا اور انہاں دے درمیان نفع دی تقسیم کپ اوکھا عمل بیڑا جلدے۔ اس آں سکھلا بیڑا نئے آسٹے تے اس آں قابل عمل بیڑا نئے آسٹے ماہرین شریعت دی رہنمائی دے مطابق کپ نظام بڑا یا گیا۔

اسلامی بنک مضاربہ دامد اپک مہینہ مقرر کیتا جلد اے جسیہ امہینہ پورا ہو نزے توں بعد اگلے مہینہ آسٹے قابل تجدید (Renewable) ہوندا اے۔ اسلامی بنک فنچ مضاربہ دی بنیاد تے کمدے گئے ڈپاٹ دے جمیع آں پول (Pool) آخون۔ اصول دے مطابق بنک تے رب المال (Investing Partner) یعنی پول (Pool) دے درمیان نفع دی تقیم دی شرح تے پول (Pool) فنچ موجود ڈپاٹر آسٹے اوزان (Weightage) مہینہ شروع ہو نزے توں ترے دیہڑاۓ پہلیاں طے کیتا جلدے جس دا عالان بنک دے نوٹس بورڈ تے ویب سائٹ دے ذریعے کیتا جلدے۔ اوزان دا مقصد ایہ ہوندے کہ ڈپاٹر زدا آپے فنچ سرمایہ دی مقدار تے اسال کاروبار فنچ لائے رخڑے دے دورانیے دے اعتبار نال جیہڑا فرق آسی اس فرق آس منافع دی تقیم فنچ ملودار خیال جے جیہڑا نہ صرف کاروباری اصول دے مطابق اے بلکہ انصاف تے شرع داوی اے ہی تقاضاے۔

مہینے دے آخر فنچ پہلے مرحلے تے طے شدہ منافع دی شرح دے مطابق نفع بنک تے پول (Pool) دے درمیان تقیم کیتا جلدے۔ مزید نفع دی تقیم اگلے مرحلے فنچ پول (Pool) آں دتے گئے منافع آں ڈپاٹر زدے آپے فنچ اوزان دے نظام (Monthly Average Balance) دے ذریعے ماہانہ اوسط (Weightages System) دی بنیاد اتے پہلے توں طے شدہ وزن دے مطابق کیتا جلدے۔ ایہ کم جدید کمپیوٹرائزڈ نظام دے مطابق انجام دتا جلدے۔

مضاربہ دی بنیاد تے ڈپاٹ تے ہک متوقع نفع تے دیا جل ہکدے پر سرمائے دی نسبت توں منافع دی شرح پہلیاں توں طے کیتی جل ہکدی بلکہ سرمایہ کاری دے نتیجے تے ہو نزے آلے نفع دی تقیم دی شرح اتے ذکر کیتے گئے طریقہ کاروبار دے مطابق طے کیتی جلدی اے۔ مد اپورا ہو نزے توں بعد پہلیاں تو طے شدہ نفع دی تقیم دی شرح دے مطابق ہر شریک نفع دا حصہ ہوندے تے اوہ تو قیمت کیتا جائے آلے نفع توں کمٹ یا زیادہ ہو ہکدے۔

شرکت داری آسٹے فنچ شرکت دا الفاظ استعمال ہوندے جس دے معنی ہن شریک کرنا۔ شرکت دیاں دو قسمیں ہن۔

1. **شرکت الملک:** شرکت الملک توں مراد، دو یا زیادہ لوکاں دا کسی اٹھاٹ فنچ شریک ہو نزا بغیر کاروباری مقصد آسٹے جس طراں والد دے ترکے فنچ سارے ورشاد اشیریک ہو نزا یادہ لوکاں دا مل کے جانیدا د خرید نزا۔

2. **شرکت العهد:** شرکت العهد توں مراد، دو یا توں زیادہ لوکاں دا کاروبار فنچ شریک ہو نزا اس فنچ شرکاء شرح دے مطابق نقصان برداش کردن جد کے نفع طے شدہ طریقے دے مطابق تقیم ہو سی۔

شرکت الملک دے اصول:

شرکت الملک بچ کج خاص اصول مدنظر خزاناضروری ہن۔

- شرکاء دی آپے پئے رضا مندی نال بک شریک آپنہ ا حصہ کراۓ تے دے ہکدے۔
- شرکت الملک بچ شریک افراد آپنے حصے بچ تقاضان تے نفع بچ شریک ہو سن۔

شرکت العقد دے اصول:

شرکت العقد آسٹے کج اصول مدنظر خزاناضروری ہن۔

- شرکت دے شروع ہونے ویلے نفع دی شرح طے کرنا ضروری اے۔
- کسی بھی شریک آسٹے پبلے توں طے شدہ نفع ناہو سی۔ سرمایہ کاری دی رقم دی شرح توں وی نفع طے نی ہو بکدا جنوبک لکھ دی رقم تے دس فیصد نفع مقرر کرنا جیز ناہو سی۔
- تقاضان ہمیشہ سرمائے دی شرح دے مطابق تقسیم ہو سی پر کدے کسی شریک دی غفلت دی وجہ توں تقاضان ہو یاتے اواہ اس تے پیسی۔
- اصولی طورتے ہر شریک آس کاروبار آسٹے کم کرنے دا حق حاصل اے آپے بچ رضا مندی نال کوئی دی شریک اے آخ ہکدے کہ اوہ کم نہ کر سی لیکن اس صورت بچ اس دے منافع دی شرح اس دے سرمائے دی شرح توں زیادہ نی ہو بکدی۔

مشارک دی بنیاد تے مالیات دی فراہمی آسٹے عام طورتے درج کیتے گئے دو طریقے راجح ہن۔

1. **شرکت تقاضہ (Diminishing Musharakah):** شرکت الملک دی بنیاد۔

2. **رعنگ مشارکہ:** شرکت العقد دی بنیاد۔

دوں طریقیاں دی بنیاد تے مالیات دی فراہمی دی تقسیم درج ذیل اے۔

شرکت تقاضہ (Diminishing Musharakah):

شرکت تقاضہ (Diminishing Musharakah) عام طورتے شریک الملک دی بنیاد تے کبھی جلدی اے۔
شرکت تقاضہ دے ترے مرحلے ہن۔

1. **شرکت الملک:** پہلے مرحلے بچ بکتے کشمکش مل کے باثثہ خرید کے دوے ملکیت قائم کردن جس توں اس باثثے بچ انہاں دویاں دی شرکت الملک قائم ہو جلی۔

2. **اجارہ:** اس معاملے تے تحت بکتے باثثے بچ آپنہ ا حصہ کشمکش آس طے شدہ کراۓ دے بدے بچ استعمال آسٹے دیندے۔

3. حصہ دی فروخت: کسٹمر و قاً نو قاً بنک دا حصہ خرید کہنےے جس توں بناۓ پچ کسٹمر دی ملکیت بدھدی جلدی اے جد کہ بنک دی ملکیت کمٹتی جلدی اے تے آخر پچ کسٹمر بناشیاں دا پورا مالک بڑ جلدے۔

شرکت مذاہدہ دا استعمال:

اسلامی بکاری پچ عام طور تے کہراں دی فناںگ شرکت مذاہدہ دی بنیاد تے ہوندی اے۔ شرکت مذاہدہ نئے مدعے دی فناںگ آسٹے عام استعمال دا طریقہ اے۔

رنگ مشارکہ:

مشارک دی بنیاد تے مالیات دی فراہمی دا داوا طریقہ رنگ مشارکہ اے۔ اے روایتی بکاری دی رنگ فناںگ دا جائز تبادل اے رنگ مشارکہ شرکت العقد دی بنیاد تے کیتا جلدے۔

رنگ مشارک کہ دے تحفہ بنک کسٹمر دے کاروبار پک شرکت کر دے۔ رنگ مشارک کہ دی خصوصیات درج ذیل ہن۔

- بنک کسٹمر دی کاروباری سرگرمیاں پچ شریک ہوندے۔
- کسٹمر پتھاپیہ بنک کولو کہندے اوه بنک دی سرمایہ کاری پچھی جلدی اے۔
- کسٹمر جیسا ایسہ موڑ کے دیندے تے بنک دی سرمایہ کاری پچھ کہانا پچھیا جلدے۔
- نفع دی تقسیم دی شرح سرمایہ کاری دی شرح دے مطابق ہوندی اے۔
- جانچ کیتا گئے اکاؤنٹ (Audited Accounts) دے آنے توں بعد حتی نفع دی تقسیم ہوندی اے۔
- نقصان سرمایہ کاری دی شرح دے مطابق تقسیم ہوندے۔

رنگ مشارکہ دا استعمال:

اسلامی بکال پچ کمپیاں دا فناںگ کرنے دے طریقے دے طور تے رنگ مشارک دا طریقہ استعمال ہوندے۔

کرایہ داری:

اجارہ:

اجارہ دا مطلب اے کرایہ داری یعنی کوئی چیز کرائے دے بدے پچ استعمال آسٹے دیزا۔ کرایہ داری پچ کرایہ تے دیزا آلا اس شے دامالک ہوندے جدوں تائزی کرایہ دار اس شے آس استعمال کر دے۔ ملکیت دے مختلف خطرات (Risk) تے اخراجات مالک دی ذمہ داری ہوندی اے جد کہ استعمال توں مختلف اخراجات دی ذمہ داری کرایہ دار دی ہوندی اے۔

اجارہ دے اصول:

اجارہ دا معاملہ کرنے آسٹے درج ذیل اصول نظر پر ہو نزے ضروری نے۔

- اجارہ صرف اثاثیاں دا ہو بکدے جنمائیں والی استعمال (Useable Assets) کیتا جلے ایجھی شیئیاں جنمائیں صرف (Consumable Assets) کیتیا جلے انہاں دا اجارہ فی ہوندا جنہو پڑول یا گیس دا اجارہ فی ہوندا۔
- اجارہ دے معابر دے دے ویلے اجارہ تے دتی جلنے آلیاں جیزراں دی کمبل صفات پتہ ہوندیاں۔
- کرایہ تے مدد آپے نجع رضامندی نال طے کیتا جلے۔
- کل بندے نجع مختلف کرایے کبھی طے کیتے جل بکدن پر انہاں دا پتہ ہونزا ضروری اے۔
- ملکیت دے خطرات (Risk) تے اخراجات مالک دی ذمہ داری ہوندی اے۔
- استعمال توں متعلق اخراجات کرایہ دار برداش کر سی۔

اجارہ دا استعمال:

اسلامی بنکاں نجع عام طور تے گذی، مشینری، پلانٹ وغیرہ دی فناںگ اجارہ دی بنیاد تے ہوندی اے۔ اجارہ طویل مددے آسٹے فناںگ کرنے واپس عام استعمال دا طریقہ اے۔

خرید و فروخت:

خرید و فروخت دی بنیاد دے مالیات دی فراہمی دے چار طریقے عام طور تے اسلامی بنک نجع استعمال ہوندے۔

1. مراہجہ:

مراہجہ خاص قسم دی فروخت دا معاملہ اے جس نجع پہچنے آلا سامان دی قیمت تے قیمت خرید بی دسدے۔

ساوائد:

ساوائد عام فروخت دا معاملہ اے جس نجع پہچنے آلا سامان دی صرف قیمت دسدے اس تے آنزے آلی لآگت یا کمائنے آلا نفع نی دسدے۔

مراہجہ تے ساوائد دے اصول:

مراہجہ یا ساوائد کرنے آسٹے درج ذیل اصول نظر پر خزان ضروری ہن۔

- خرید و فروخت دے ویلے بناش موجود ہووے اور پہچنے آلے دی ملکیت تے حقیقی یا حکمی قبضے نجع ہووے۔
- قیمت دی ادائیگی باہمی رجامندی نال پیشگی نفڈیا دا ہمار نجع بہکدی اے۔

مراہجہ دا استعمال:

مراہجہ دی بنیاد تے فانسگ انہاں صورتاں نئے ہو یکدی اے جدوں بنک دے کلائٹ آں آپڑے کاروبار آسٹے نوی چیز آں دی خریداری دی ضرورت ہو وے پاؤ نے اوہ خام مال ہو وے یاتیار سماں ہو وے۔

2. تجارت:

کسٹمر آں مالیات دی فراہمی آسٹے کپ ہو ر طریقہ اسلامی بنک اس طرح کر دے کہ کدے کسٹمر کوں بچپنے آسٹے تیار مال موجوداے تے اہدا مال بازاری قیمت تے کجھ کمٹ قیمتاں تے لفڑا یگی کر کے بنک خرید کمندے۔ فراہدا مال مارکیٹ نئے وکیل دے ذریعے نئے کے نفع کماندے۔ اس طریقے آں اسلامی بنکاں نئے تجارت آخدن۔

تجارت دے اصول:

تجارت کرنے آسٹے درج ذیل اصول نظر پر خنزے ضروری ہن۔

- خرید و فروخت دے ویلے انشا م موجودت مختین ہو وے تے بچپنے آلے دی ملکیت ہو وے۔
- خرید و فروخت دے ویلے انشا بچپنے آلے دے حقیقی یا حکمی قبضے نئے ہو وے۔

تجارت دا استعمال:

تجارت دی بنیاد تے فانسگ انہاں صورتاں نئے کیتی جلدی دے جدوں بنک دے کسٹمر آں آپڑے بنک دے کسٹمر آں آپڑے جاری خرچیاں (Running Expenses) آسٹے فانسگ دی ضرورت ہو دے تے اس کوں بچپنے آسٹے تیار مال موجود ہو وے۔

3. تکمیل:

علم تو مراد ایسی فروخت اے جس نئے کمک قیمت شروع نئے اکیتی جلدی اے جدکہ سماں بعد نئے دتا جلدے۔ اے معاملہ کجھ شرطان نال شرعاً جائز اے بچپنے دی بنیادی شرطاء وے کہ بچپنے آلا سماں بچپنے والے دی ملکیت تے قبضے نئے ہو وے اے گل اس معاملے نئی یوندی علامے کرام سنزاً احادیث دی روشنی نئے اس آں اس عمومی اصول توں مستثنی قرار دے کہ جائز قرار دتا اے۔

تکمیل دے اصول:

تکمیل کرنے آسٹے درج ذیل اصول نظر پر خرزہ ضروری ہن۔

- صرف مالی مثلی (یعنی اوہ چیز جس دے اجزاء آپے نئے مثال ہو ون جس طاں کنڑک، چاول، کرنی، وغیرہ) آں ہی تکمیل دی بنیاد تے کدھاتے بھیجا جل بکدے۔
- کسٹرے یا بچپنے ویلے سماں دی ساری صفات جنہوں مقدار تے قیمت (مل) وغیرہ تے دیگر ضروری شرطاء اس طراں طے کیتے جلن کہ کوئی بیکش بشے باقی نہ رہو وے۔
- معاملے دے ویلے ہی سماں دی بنیٹ دی تاریخ تے جگہ بی طے کرنا ضروری اے۔

سلم دی بنیادتے فانسگ انہاں صورتاں پچ کیتی جلدی اے جدوں بنک دے کسٹر آں آپنڈے کاروبار آں جاری رخڑے آسٹے اخراجات (Running Expenses) دی لوڑ پیندی اے تے ایجیاں چیزاں مستقبل پچ بنک آں فراہم کرنے دے قابل ہووے جتناں وال سلم دی بنیادتے بچپا جل ہکے۔

4. استصناع:

استصناع توں مراد ایجی فروخت اے جس پچ خریدار آپنڈا انشا خریدے جساں بنزاں تے تیار کرنے دی لوڑ پیندی اے۔ عام طور تے خریدار آرڈر دیندے تے جس دے مطابق پیچیزے آلا انشا بڑا کے انشا جو لے کر دے۔ پیساں دی اوایگی شیشگی، نقد، او حار یا قسطاں طے ہو بلکہ یاں، سامان بعد پچ دیتا جلدے اے معاملہ بھی کچ شرط اناں جائزے کدے پیچیزے دی بنیادی شرط اے ہوون کہ پیچیزے ویلے بچپا جائزے آلا انشا پیچیزے ولے دی ملکیت تے قبضے پچ ہووے اوہ اس معاملے پچ موجود فی ہوندیاں اس آسٹے علماء سنت مختلف دلیاں دی روشنی پچ اس آں عمومی اصول توں مستثنی قرار دتا۔۔۔

استصناع دے اصول:

استصناع کرنے آسٹے دتے گئے اهم اصول نظر پچ رخڑا ضروری ہو سن۔

- معاملے وے ویلے انشا دیاں کمل صفتاں اس طریاں طے کيتیاں جلن کے کوئی شک شہ نہ رہوے۔
- انشا کدے طے کر دیاں صفتاں دے مطابق فنی تے کمزے آلاس آں موڑ کے دے ہکے۔
- پیسے تے اس دی اوایگی دے ضابطے طے کيتے جلن۔
- اس انشا دیاں وال بنزاں آسٹے پیچیزے آلا خام مال استعمال نہ کرے۔

استصناع دا استعمال:

استصناع دی بنیادتے فانسگ انہاں صورتاں پچ کیتی جلدی اے جدوں بنک دے کسٹر آں آپنڈے کاروبار آں چلازے آسٹے خرچاں (Running Expenses) پیساں دی لوڑ ہووے تے اور ایجیاں چیزاں بنک آں مستقبل پچ بنک آں دینڈے دے قابل ہووے جتناں وال استصناع دی بنیادتے بچپا جل ہکے۔

اسلامی بکاری والے کی تصور ہے وے؟

بالکل ہے، وے کدے کوئی اور اسلامی طریقیاں دے مطابق بپتاں کہنے اور آگے اسلامی اصولاں دے مطابق اے بپتاں فیدے آسٹے کاروباری مقصد پنج استعمال کرے تے اس داتاں بنک رخ کہنے تے ایجھے بنک دل تصور اسلام پنج موجوداے۔ ہاں! اکدے سود (Interest) دی نیادوتے پیسے دالیزدہ بینکیتا جلتے ایجھی بکاری والے اسلام پنج کوئی تصور نہی۔ ابتدائے اسلام پنج مشہور صحابی حضرت زیر بن عوام دی مثال سامنزو وے کے لوک انہاں تے اعتماد کرنے دی وجہ نال انہاں کوں پیسے امانت رخوانا چاہندے تے انہاں ساریاں پیسایاں والے امانت رخزوں تو نال کرداے آئے ہاں اواہاے پیسے بطور قرض کمزڑا من کہندے آئے تے اگے انہاں پیسایاں والے تجارت پنج لا کہندے اے۔ حضرت زیر دا پیسے رخزوں تے اگے تجارت پنج لا انزوے والے اندازے طریقہ موجودہ بناک نال کافی مشاہابے۔ (سود پوتار پنجی فیصلہ، مفتی محمد تقی عثمانی، صفحہ ۲۸)

اسلامی بنک اسٹیٹ بینک نال سودی معاملات کرداے؟

اس گل دا ہجاؤ نال پنج اے۔ اسٹیٹ بینک دی حیثیت بنکاں دے اسلامی بناک نال دو طراں دے تعلق ہوندا۔ کپنگر ان ادارے دی حیثیت نال اسٹیٹ بینک جیزی ہدایت دینداے اوہ عام طور تے انتظامی نوعیت دیا ہوندیاں جنہوں کشمیر سروس آں معیاری پڑا انزوے آسٹے ہدایت نامہ وغیرہ۔ دوئی قسم دا تعلق کاروباری لیزدہ بینک نال اے تے اوہ دی بنک شرعی اصولاں دے مطابق کرداے جس پنج انہاں دے درمیان کوئی سودی معاملہ نہی ہوندا۔

اسلامی بکاری تے روایتی بکاری ظاہری طور تے تک جیاں لگدیاں کرتے اے کے آئے دوئے پاوسوں پکڑنے آئی گل تے نی؟

نال اے گل بالکل دی نی، شریعت پنج دچیز اس دا نتیجہ بنک جیسا ہو نزے تو اے ضروری نی کہ دواں دا حکم دی بک ہوے۔ اس پنج اسی روز مرہ دی زندگی پنج بہوں ساریاں مثالاں دن پنج کہنے آں، جنہوں کپنگر اللہ دے نائے تے کوہیا جلدے تے دواڑ گلر غیر اللہ دے نائے تے کوہیا جلدے، ہو نزدیک خنزرو پنج دواں پنج کوئی فرق نی کیوں کوئے دوئے ہی کوہنڑے ہوئن پر کپنگر تے دوا حرام اے، کیونکے طریقہ کار الگ الگ اے۔ اس طراں اے آخزاوی جھیک نی کہ جتنا نفع روایتی بنک آئے کماندن اتنا ہی اسلامی بنک آئے دی کماندن اس آسٹے دواں پنج کوئی فرق نی، کدے بک بندہ شربت پچھا ہووے تو دوا شراب پچھا ہووے تے دواں دا نفع برابر ہووے تے صرف نفع بک جیسا ہو نزے دی وجہ نال بک حلal کم کرنے آئے دی آمدی حرام نی ہو بکدی۔ اس طراں بک آدمی پکھلاے تے اس آستے دواہ ہن یا تے اوہ محنت مزدوری کر کے کماوے یا چوری کر کے مال حاصل کرے تے آپزدی پکھ مکاوے۔ آخری نتیجہ تے پکھ دا کمزڑا وے، پر اتنے کبی آس جیزے دوئے آں ناجیز آخیا جلی، اس طراں صرف نتیجہ دن پنج کے فیصلہ بنکیتا جل بکدا، بلکہ پورے معاملے دی حقیقت تے اس دیاں شرائط و قیود آں پنج گھنڑا ضروری اے تے اے پنج گھنڑا ضروری اے کہ بتان گھنڈ کس طرح حاصل ہوئن۔ ایہہ اوہ چیز اس ہن جیزہ یاں کسی معاملے دے حرام تے حلال ہو نزے داد سن۔

اسلامی بینک وی اپنے تے پیسے نہ دینے والی صورت فیکسٹر کو لوں خیرات والی صورت فیکسٹر زیادہ رقم کندے، کرے اے سود (Interest) تے نی؟

روایتی بینک آپنے کمپنی کمپنی کو لوں جیہی اضافی رقم کندے اوہ اس دے نفع دا حصہ ہوندے تے قرض فیکسٹر دا حصہ دی وجہ شر عائد (Interest) ہی ہے وے۔ جد کہ اسلامی بینک جیہی رقم وصول کردے اوہ کمپنی کمپنی کے وعدے دی وجہ جس فیکسٹر اے گل مندے کہ کدے اس سزاویلے سرمیے نہ دتے تے اوہ اسلامی بینک دے مطالے تے اوہ اتنی مقدار دی رقم خیراتی مدقق دلیکتے اے رقم بینک دی آمدی واحصہ فی پڑوا بلکہ اسلامی بینک اس آں خیراتی مقصد فیکسٹر استعمال کرنے دی مدقق وصول کردے اے کمپنی آں آپنے واجبات ویلے سرداں بنے دا پابند بنداخترے دا ذریعہ اے شر عائدی تھیک اے مزید اے کہ بینک کتنی خیرات جمع کیتی تے کتھے لائی اے بینک آپنے سالانہ حساب فیکسٹر شائع کر دے۔

اسلامی بینک فیکسٹر آسٹے سودی فیکسٹر کا بیور (KIBOR) دا استعمال تھیک اے؟

جنجوکہ سوال فیکسٹر آخیا گیا اے کہ فیکسٹر کا بینک فیکسٹر دا مطلب اے مارکیٹ ریٹ جنجو صرافہ بازار فیکسٹر سونے دا بک ریٹ طے ہوندے جس طرح پوری مارکیٹ سونا یچھوئی اے تے اسی طراں فناش مارکیٹ کس ریٹ تے کرے؟ کا بیور اصل فیکسٹر اس مارکیٹ داریت اے جس دا اعلان روزانہ اسٹیٹ بینک کردار اے ریٹ آپ سودا۔ کدے قرض دی بنیاد تے اے ریٹ سودا پر کدے بک سامان خریدیا جلے اس تے منافع آٹے کا بیور آں بنیاد بندا یا جلے کیونکہ اے سامان دی قیمت وصول کیتی جلدی اے اس گلاں والی بک مثالاں نال سمجھتے آں۔ بک مارکیٹ فیکسٹر کدے بک حرام گوشت دی دکان اے جس دا مالک دس فیصد منافع رخ کے آپنے اسودا یچھوئے تے جس طراں بتچڑے جلنے آئی شے حرام ہی ہے وے کے اس دا منافع دی حرام ہی ہو سی، لیکن کدے بک حلال گوشت دی دکان ہووے تے مارکیٹ آں دیندیاں ہویاں اس دا مالک وی دس فیصد نفع اتے آپنے اسودا یچھے تے اس دی آمدی آں حرام فیکسٹر بکدا کہ اوہ وی دس فیصد منافع پیا کماندے حالانکہ اس دا سامان حلال اے۔ اس طرح یا تے اسلامی بینک سامان یچھا ہوندے یا کرائے تے دے ریا ہوندے اس صورت حال فیکسٹر قیمت دے طے کرنے آں مد نظر خذایا کرایہ طے کرنے ویلے کا بیور آں نظر پنکھ رخزے نال اس دا کرایہ یا قیمت حرام نہ ہو سی۔

اسلامی بینک و اقتصادی اصولاں دے مطابق چلداے۔ اس دی تین دہانی کجھ ہو سی؟

اس سوال دے جواب آسٹے اسلامی بکاں دے شرعی نگرانی دے نظام آن گھنڑا ضروری اے۔ شرعی نگرانی دا نظام درج ذیل عناصر تے مشتمل اے۔

1. **بینک دا شریعہ بورڈ:** ہر اسلامی بینک آسٹے منتد مفتیان کرام تے مشتمل شریعہ بورڈ ہزاڑا ضروری اے۔ اے شریعہ بورڈ دی ذمہ داری بینک دی سطح تے پروڈکٹس توں متعلق پالیسیاں دی منتظری دیندی اے۔

2. **شریعہ کمپلائنس ڈپارٹمنٹ:** شریعہ کمپلائنس ہزاڑاوی ہر اسلامی بینک آسٹے ضروری اے جس دی حیثیت شریعہ بورڈ دے معادن دی اے جس آسٹے اے بینک دی ساری دستاویزات، اصول تے ضوابط، اور بینک دے سارے معاملیاں دا جائزہ کہنا اے۔ شریعہ کمپلائنس ڈپارٹمنٹ، دیگر ڈپارٹمنٹس اور برانچاں دے کمال دا شرعی جائزہ کہنا اے تاکہ اس گل آں یقینی ہزاڑا جل کئے کہ شریعہ بورڈ دی ہدایتاں اتے مکمل طورتے عمل ہو جیا۔

3. **ایٹریل شریعہ آڈٹ:** ایٹریل آڈٹ دے نال نال ایٹریل شریعہ آڈٹ بی ضروری اے۔ ایٹریل شریعہ آڈٹ یونٹ شرعی حوالے نال بکاں دے مختلف کمال دا آڈٹ کر دے۔

4. **ایکٹریل شریعہ آڈٹ:** ہر اسلامی بینک آسٹے ایکٹریل شریعہ آڈٹ وی ضروری اے۔ جس پنج ملکی سطح دی آڈٹ فرم بینک دے کمال دا شرعی حوالے نال آڈٹ کر دی اے۔

5. **شریعہ ایڈواائزی کمیٹی، اسٹیٹ پینک آف پاکستان:** اسلامی بکاری توں متعلق پالیسی سازی دے متعلق شرعی رہنمائی آسٹے اے کمیٹی ہزاڑی گئی۔ اے اسٹیٹ پینک دا اسلامی بنگلگ ڈپارٹمنٹ اس کمیٹی دی ہدایت دی لوئی (روشنی) پنج اسلامی بکاری آسٹے پالیسیز ہزاڑا۔

اسلامک بینگنگ ڈپارٹمنٹ، اسٹیٹ بینک آف پاکستان: اسلامی بنکاں دی نگرانی تے اسلامی بنکاں آسٹے پالیسی بنزاں نے آسٹے اسٹیٹ بینک نئے 2003ء نئے اے ڈپارٹمنٹ بنزایا گیا۔ اے ڈپارٹمنٹ اسلامی بنکاری آسٹے منصوبہ بندي، ہدایات دا اجراء، اسلامی بنکاں آسٹے مصنوعات دی متظری تے اسلامی بنکاری دی انڈسٹری معلومات دی جاری کروے۔

ا) اپشن فیم، اسٹیٹ بینک آف پاکستان: اسٹیٹ بینک دی طرفوں اسلامی بنکاں والے اپشن ہوندے جس نئے اچیک کیتا جلدے کہ کپ اسلامی بنک، اسٹیٹ بینک دے اسلامی بنگنگ ڈپارٹمنٹ، بنک دے شریعہ بورڈ دی طرفوں جاری کیتی گئی شرعی ہدایات دی پاسداری کروے یانی کرو؟

اے ست عناصر تے مشتمل مضبوطے مربوط نظام ہس ویلے پاکستان دے سارے اسلامی بنکاں نئے موجوداے۔ الحمد للہ اس نئے دیہاڑا بہتری پئی آندی اے۔

بحث دا نتیجہ:

- 1 ہو نزٹابت ہو گیا کہ اسلامی بنکاری تے مروجہ روایتی بنکاری نئے واضح فرق اے۔
- 2 نئے اعتراضات صرف واقف نہ ہو نرے دی وجہ نال ہن۔
- 3 نفع نال رسک تے نقصان دی برداشت کرنا بینیدے، سودی بنکاری دی طراں صرف فیدہ ہی فیدہ تے سرمایہ داراں دا تحفظ مقصد نی۔
- 4 اسلامی بنکاری دا اجراء ضرورت تے سودی بنکاری توں نجات حاصل کرنے دی بیناد آتے نال کہ سرمائے تے فیدے آسٹے اے۔
- 5 اسلامی بنکاری نئے شرعی اصولاں دی پاسداری صرف کپ دعویٰ نئی بلکہ کپ مربوط گرانی دا نظام اس پچھے موجوداے۔

سازی ذمہ داری:

آؤ بینک اسلامی دے نال مل کے عزم کراں کے:

سُقْمَانِي

بنک اسلامی دی طرقوں اسلامی تعلیمات دا پروگرام

دین کنیکٹ، بک آن لائن پروگرام اے جیسا جید علمائے کرام دی نگرانی فتح اسلامی تعلیمات دی آگاہی فراہم کرنے آسٹے مفت پیش کیتا جلدا اے۔

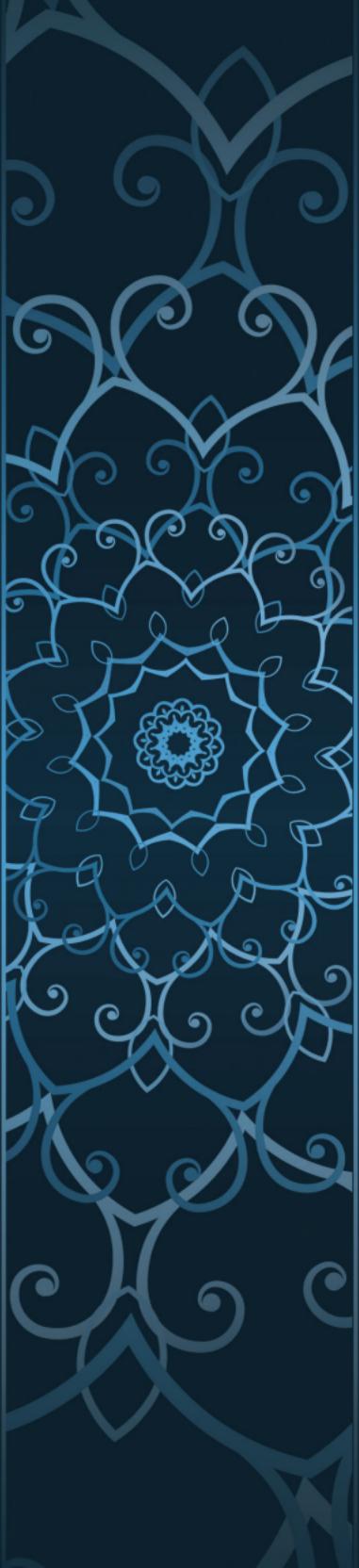
پروگرام فتح شامل ہن:

- قرآنی عربی زبان دیاں کلاس اس
- قرآنی سورتاں دی مختصر تفسیرتے ترجیع دیاں کلاس اس
- مختلف موضوعات تے ورکشاپ، کلاس تے ویب سائٹ

مزید تفصیلات تے رجسٹریشن آسٹے ساڈی ویب سائٹ
<http://www.bankislami.com.pk/deen-connect>

340 PLUS
BRANCHES IN 123 CITIES

 deen.connect@bankislami.com.pk
 021-35839906-7 Ext #: 2900
 0308-2990552

BankIslami Pakistan Limited

Head Office:

11th Floor, Executive Tower, Dolmen City,
Marine Drive, Block-4, Clifton, Karachi-Pakistan.
Tel: (92-21) 111-(BIP) 247-111 Fax: 3537873
Phone Bank: (92-21) 111-475-284 (ISLAMI)
www.bankislami.com.pk